

ชื่อเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้างฝายต้นน้ำลำธาร
 ในบ้านแปกแซม อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ

ชื่อผู้เขียน พันโท รุ่ง สันป่าแก้ว

ชื่อปริญญา วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนามนุษย์สังคมอย่างยั่งยืน

ประธานกรรมการที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์กิตติพงษ์ วุฒิจำนงค์

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้างฝายต้นน้ำลำธาร 2) ศึกษาระดับความรู้ของประชาชนเกี่ยวกับ ฝายต้นน้ำลำธาร 3) ศึกษาถึงปัญหา อุปสรรคการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้างฝายต้นน้ำลำธาร ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้คือหัวหน้าครัวเรือนบ้านแปกแซม จำนวน 130 ครัวเรือน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสัมภาษณ์ โดยการสัมภาษณ์ทุกครัวเรือนจำนวน 130 ครัวเรือน การเก็บรวบรวมข้อมูลได้ดำเนินการระหว่างเดือน มีนาคม พ.ศ. 2549 และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์

ผลการศึกษาพบว่าประชากรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชายคิดเป็นร้อยละ 64.62 มีอายุไม่เกิน 30 ปีคิดเป็นร้อยละ 37.69 และไม่รู้หนังสือคิดเป็นร้อยละ 96.15 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 5-6 คนคิดเป็นร้อยละ 43.85 มีรายได้รวมของครัวเรือน (ไม่หักค่าใช้จ่าย) ต่อปี 5,001-10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 47.69 มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรของตนเอง จำนวน 4-6 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 65.38 ด้านสภาพแวดล้อมของพื้นที่ทำกิน (ระบบน้ำที่ใช้ทำการเกษตร) ไม่มีระบบน้ำเข้าถึงพื้นที่ทำกินคิดเป็นร้อยละ 35.38 ด้านสภาพแวดล้อมของพื้นที่อยู่อาศัย (ระบบน้ำเพื่อบริโภค) มีระบบน้ำเข้าถึงพื้นที่อยู่อาศัยและเพียงพอใช้ได้ตลอดปีคิดเป็นร้อยละ 45.38 การใช้ประโยชน์จากฝายต้นน้ำลำธารส่วนใหญ่ไม่ได้ใช้ประโยชน์จากฝายต้นน้ำลำธารคิดเป็นร้อยละ 50.00 การรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการสร้างฝายต้นน้ำลำธารจากสื่อประเภทต่าง ๆ ที่กลุ่มตัวอย่างได้รับมากกว่าแหล่งสื่อชนิดอื่น ๆ คือผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่

ความรู้เกี่ยวกับประโยชน์ของการมีฝายต้นน้ำลำธาร ซึ่งจากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่าประชากรกลุ่มตัวอย่างมากกว่าร้อยละ 90 สามารถตอบข้อคำถามเกี่ยวกับประโยชน์ของการมีฝายต้นน้ำลำธารได้ถูกต้อง แต่ยังคงขาดความรู้ คือ ยังเข้าใจว่าทรัพยากรน้ำตามธรรมชาติมีอย่างไม่จำกัดสามารถใช้ได้ตลอดไปไม่จำเป็นต้องมีการดูแลรักษา ซึ่งมีประชากรกลุ่มตัวอย่างถึงร้อยละ 89.33 ที่ยังมีความเข้าใจเช่นนี้อยู่ รวมถึงการที่เข้าใจว่าการสร้างฝายต้นน้ำลำธารสามารถเก็บน้ำเพื่อ

สำรองไว้ใช้ประโยชน์เฉพาะด้านการเกษตรอย่างเดียวนั้น และหน้าที่ในการสร้างฝาย
 ดันน้ำลำธารควรเป็นหน้าที่ของรัฐบาลและเจ้าของรัฐเพียงฝ่ายเดียว ซึ่งเป็นเรื่องพื้นฐานที่สำคัญ
 ต่อกระบวนการมีส่วนร่วมในการสร้างฝายดันน้ำลำธาร รวมทั้งจากผลการศึกษาก็ยังพบว่า การมี
 ส่วนร่วมของประชาชน บำบัดแก้ม ในการสร้างฝายดันน้ำลำธาร อยู่ในระดับน้อยในทุก
 กระบวนการของการมีส่วนร่วม ส่วนปัญหาอุปสรรคการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้างฝาย
 ดันน้ำลำธาร อยู่ในระดับน้อย ปัญหาอุปสรรคที่มีมากที่สุดคือ คนในท้องถิ่นไม่ร่วมสนับสนุน
 งบประมาณในการดำเนินการและไม่มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรม และยังพบว่ามีปัญหาอุปสรรคจาก
 วิธีการดำเนินการก่อสร้าง การควบคุมการก่อสร้าง การเตรียมวัสดุอุปกรณ์และระยะเวลาดำเนินการ
 การจะต้องสอดคล้องกับปริมาณฝายที่จะต้องสร้าง

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งนี้คือการกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมใน
 กิจกรรมการพัฒนาชุมชนของตนเองโดยใช้ช่องทางการสื่อสารที่เข้าถึง และประชาชนให้การ
 ขอมรับ เชื่อถือ เพื่อให้ความรู้ และสร้างความเข้าใจแก่ประชาชนในเรื่องหรือกิจกรรมที่กำลัง
 ดำเนินการอยู่ สื่อบุคคลเป็นช่องทางที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด โดยเฉพาะผู้นำชุมชน เชื่อมต่อกับ
 เจ้าหน้าที่ของรัฐในพื้นที่ มีการจัดกระบวนการชุมชนในพื้นที่ร่วมกันระหว่าง ภาครัฐ เอกชน
 องค์กรพัฒนาชุมชน และประชาชนในพื้นที่ ด้วยการสำรวจชุมชน จัดเวทีประชาคม การจัดประชุม
 หรือจัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เพื่อค้นหาวิธีแก้ปัญหาและร่วมกันวางแผนการดำเนินการ
 พัฒนา และจัดการ อบรมประชาชนในพื้นที่ให้มีความรู้ ความเข้าใจถึงประโยชน์ของการสร้างฝาย
 ดันน้ำลำธาร ลักษณะของฝาย รวมทั้งวิธีการดำเนินการก่อสร้างที่ถูกต้อง

Title	People Participation on Check Dam Construction in Ban Paeksam, Wiang Hang District, Chiangmai
Author	Lt.Col. Rung Sanpakaew
Degree of	Master of Science in Geosocial Based Sustainable Development
Advisory Committee Chaiperson	Associate Professor Kittipong Vuttijumnong

ABSTRACT

The objectives of this research are 1) to study the level of participation of people in building Check Dam, 2) to study the level of people's knowledge about Check Dam, and 3) to study problems and obstruction of participation of people in building Check Dam. The data were collected through questionnaires from heads of households in Ban Paeksam for the total of 130 households during March of 2006, and Statistical Package program was then used in an analysis.

The study results suggested that majority of samplings were males which accounted for 64.62%; 37.69% aged less than 30 years; 96.15% illiterate; 43.85% having family members between 5-6 persons; 47.69% earned (before-taxes) annual income ranging from 5,001-10,000 baht; 65.38% owned agricultural plot of land the size of 4-6 rais. In terms of the environment of agricultural land (irrigation water supply system), 35.38% of people in samplings had no access to water supply. In terms of their living environment (drinking water supply), only 45.38% of them had enough supplies of water. Half of the samplings which were approximately 50% made no use of Check Dam. The acquired information about Check Dam construction project came mostly from heads of the community and the authorities.

Although more than 90% of the samplings could answer the question about benefits of having Check Dam but most of them (89.33%) still did not understand that we must take care of water supplies naturally as they are limited. They also assumed that the Check Dam was built to preserve water for agricultural purpose only, and the responsible organization in building Check Dam would be only the government and its related officials. These factors were very important in participatory process in building Check Dam. The study showed that the people participatory level in Ban Paek Zam in building Check Dam was still at low level in every part of

participatory processes. However, problem and obstruction regarding people participatory level are at low level, and among them, the most frequent one was that local people did not contribute enough time for activities, problem and obstruction building process, building conduct, preparing material and period of time to match quantity in building Check Dam.

The recommendations derived from the study are to stimulate people participation in their own community development via accessible, reliable and reputable communication channel to educate people about the activities being conducted. The most suitable person is the head of community, who is able to link with the authorities. The events including constructing local community, jointly among government private sector development community organization and local people to explore community, presenting a public discussion, holding a meeting or an experience transfer meeting to brainstorm for problem-solving, planning the development process and educating local people for the fundamental knowledge about the type, building process and benefits of building Check Dam.